

कहाणी विज्ञानदेवाची

(www.mngogate.com) मधील लेख M03 -- म. ना. गोगटे

पूर्वप्रसिद्धी म. वि. प. पत्रिका ऑक्टो 1973 संपादकीय

लेखकसंपर्क वेबसाईटवर इंडेक्सपानावर

ऐका विज्ञानदेवा तुमची कहाणी. एक आटपाट नगर होते. तेथे एक राजा होता. त्याचे नाव हिरण्यकशिपु. तो अंधश्रद्धालु होता. त्याच्या उलट त्याचा मुलगा प्रल्हाद विज्ञानभक्त होता. सृष्टीच्या सर्व व्यवहारात विज्ञानदेव आहे, असे प्रल्हाद म्हणत असे. त्याचे आणि बापाचे वाद होत असत. चंद्रग्रहण लागले की हिरण्यकशिपु राहूकेतुंचा जप करू लागे. प्रल्हाद तसे न करता पृथ्वीची चंद्रावरील छाया लौकरच दूर होईल असा वैज्ञानिक खुलासा सांगे. बापाने मुलाला विज्ञानापासून दूर रहाण्यासाठी अनेकदा बजावले. त्याने प्रल्हादाला कड्यावर नेले व वेताळाचा मंत्र म्हणत खुशाल उडी मार असे सांगितले. मंत्र न म्हणता पॅरॅशूट वापरून प्रल्हादाने सुटका करून घेतली. मग हिरण्यकशिपुने प्रल्हादाला एक ताईत बांधला व उकळत्या तेलाच्या कढईत उतरण्यास सांगितले. ताईत फेकून देऊन, अॅस्बेस्टॉसचा पोषाख घालून प्रल्हादाने आपली मुक्तता करून घेतली. विज्ञानामुळे नव्हे तर हिरण्यकशिपुला वश असलेल्या पिशाच्चांच्या कृपेने प्रल्हादाचा जीव वाचला असे हिरण्यकशिपु म्हणे. अखेर बापलेकांचा कडाक्याचा वाद झाला. राजवाडा उभा आहे याचे कारण तळघरातील नागाची कृपा आहे असे हिरण्यकशिपु म्हणाला. राजवाड्याचा भार खांबावर आहे व स्थितीस्थापकत्वाच्या वैज्ञानिक धर्मांमुळे खांबात आकुंचन निर्माण होऊन भार भूमीवर पडत आहे, असा खुलासा प्रल्हादाने केला. "काय, खांबात देखील तुझा देव आहे ?" हिरण्यकशिपु ओरडला. त्याने रागाने खांब फोडून टाकला. त्यामुळे राजवाडा हादरला व खांबाजवळील सिंहासन अंगावर पडून हिरण्यकशिपु ठार झाला. प्रल्हाद मात्र वेळेवर बाजूला झाल्याने वाचला.

मग मराठी विज्ञान परिषद प्रल्हादाकडे गेली व म्हणाली, "विज्ञानदेवाची उपासना कशी करावी ?" प्रल्हाद म्हणाला, " विज्ञानदेव व इतर देव यांच्यात मोठा फरक आहे. इतर देवांची उपासना करताना डोळे बंद करावे लागतात. विज्ञानदेवाची उपासना करताना डोळे उघडे ठेवावे लागतात, चौकसपणा लागतो. इतर देवांची उपासना करताना हात जोडावे लागतात, विज्ञानदेवाची उपासना करताना हात चालवावे लागतात, प्रयोग करावे लागतात."

मग परिषद म्हणाली, "विज्ञानदेव प्रसन्न होण्यासाठी काही व्रत, वसा आहे काय ?" प्रल्हाद म्हणाला, "उतशील, मातशील, घेतला वसा टाकून देशील." परिषद म्हणाली, "उतणार नाही, मातणार नाही, घेतला वसा टाकून देणार नाही." प्रल्हाद म्हणाला, "मी विज्ञानभक्त असून देखील राजवाडा व त्यातील लोक यांना वाचवू शकलो नाही. कारण त्या लोकांमध्ये विज्ञानाविषयी रूची व निष्ठा नव्हती. वैज्ञानिक व सामान्यजन यांच्यामधली दरी हानिकारक असते व ती सांधली पाहिजे. त्यासाठी सर्व प्रयत्न करावेत, व एक व्रत म्हणून दर वर्षी लोकांच्या भाषेतून विज्ञान संमेलन करावे.

त्यायोगे समाजात हलकेहलके वैज्ञानिक वातावरण निर्माण होईल व विज्ञानदेव प्रसन्न होईल." परिषदेने हा वसा घेतला व ती दरवर्षी नेमाने मराठी विज्ञान संमेलन भरवू लागली. त्यामुळे महाराष्ट्रात वैज्ञानिक जागृती होऊ लागली व परिषदेस विज्ञानदेवाच्या कृपेने नावलौकीक मिळाला.

ही साठा उत्तरांची कहाणी पाचा उत्तरी सुफळ व संपूर्ण.

टिप्पण (1 जानेवारी 2004)

1966 ते 2003 या कालात संमेलने पुढील ठिकाणी झाली. क्रमांकात 1965 मिळवल्यास कार्यवर्ष मिळेल. 1मुंबई 2पुणे 3ठाणे 4नाशिक 5नागपूर 6मुंबई 7कोल्हापूर 8जालना 9तळेगाव 10हैदराबाद 11मुंबई 12खिरोदा 13चिंचणी 14वडोदरा 15संगमनेर 16मुंबई 17कोल्हापूर 18उदगीर 19नागपूर 20ठाणे 21जैतापूर 22रोहा 23चाळीसगाव 24जुन्नर 25मुंबई 26गडहिंग्लज 27सोलापूर 28इस्लामपूर 29धुळे 30मुंबई 31वडोदरा 32मडगाव 33पुणे 34नागपूर 35मुंबई 36बार्शी 37औरंगाबाद 38ठाणे. क्र 38 खुल्या अधिवेशनात (21 डिसें 2003) मनोगत मांडले --

नमस्कार. 1960 मध्ये याच ठाणे शहरात अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलन झाले. हजारो श्रोत्यांपुढे भाषणास परवानगी मिळून मराठी भाषेबाबत माझा प्रस्ताव एक ठराव म्हणून संमत झाला. व्यासपीठावर संमेलनाध्यक्ष रा. श्री. जोग, आचार्य अत्रे, श्री. के. क्षीरसागर, द. वा पोतदार इत्यादी लेखक होते. माझे वय 28 होते. साहित्यिकांप्रमाणे वैज्ञानिक देखील लोकाभिमुख व्हायला हवेत असे वाटले. पुढे मुंबईतील साहित्य संघात एक छोटे विज्ञान संमेलन व अन्य कार्य केले. आत्मविश्वास आला. त्यामुळे 1966 मध्ये मराठी विज्ञान परिषद स्थापन झाल्यावर वार्षिक संमेलन, मासिक पत्रिका, विज्ञानकथा स्पर्धा असे विविध उपक्रम करू शकलो. परिषदेचे अध्यक्ष नामवंत डॉक्टर रा. वि. साठे, ठाणेनिवासी विज्ञानलेखक डॉ. चिं. श्री. कर्वे व अन्य ज्येष्ठ मंडळींनी मला उत्तेजन दिले. शेकडो कार्यकर्त्यांच्या मदतीमुळे परिषद मोठी झाली. साहित्य संमेलनाइतकी गर्दी विज्ञान संमेलनात होत नाही. तरीही विज्ञान संमेलनाध्यक्षांचे भाषण वगैरे पडसाद प्रसारमाध्यमांतून समाजावर पडतात. ठिकठिकाणचे विज्ञानप्रसारक एकमेकांना परिचित होतात, अनुभव सांगतात.

पहिल्या महायुद्धावेळी त्याचा उल्लेख ग्रेट वॉर असा होई. पुन्हा महायुद्धाचे ढग आले तेव्हा फर्स्ट वर्ल्ड वॉर, सेकंड वर्ल्ड वॉर ही नावे आली. संमेलनाबाबत उलटी नोंद नाही, दरवर्षी संमेलन होणारच या खात्रीने 1966 मध्ये पहिले मराठी विज्ञान संमेलन हे नाव घेऊन निमंत्रणे, फलक यांची योजना झाली. पुढे मी गावोगावी जात असे. स्थानिक लोकांच्या सहयोगाने दुसरे मराठी विज्ञान संमेलन, तिसरे मराठी विज्ञान संमेलन, अशी चांगली प्रथा साकार होत गेली. महाराष्ट्राबाहेर दहाव्या संमेलनावेळी अखिल भारतीय हे शब्द प्रचारात आले. अडतिसावे अखिल भारतीय मराठी विज्ञान संमेलन उत्तम यशस्वी झाले. एक श्रोता म्हणून आलो. आनंद झाला. सर्व कार्यकर्त्यांचे अभिनंदन.